

Даница М. Јеротијевић Тишма¹
Дејан М. Каравесовић²

Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Катедра за енглески језик и књижевност

ОНОМАТОПЕЈА И ЗВУЧНИ СИМБОЛИЗАМ У ПРЕВОДУ РОМАНА И КРАТКИХ ПРОЗНИХ ФОРМИ ЗА ДЕЦУ

У раду се анализира фонолошка адаптација фонестезије и истражују стратегије преводјења ономотопеје у преводима кратких прозних форми за децу узраста до дванаест година. На основу анализе корпуса сачињеног од 133 контекстуализована примера, ономотопејске изразе (одн. ономотопеизме) смо према употребном критеријуму класификовали на примарне и секундарне, а према структурном критерију на сведене појединачне лексичке јединице, редупликације и реитерације. Корпусом доминирају примарни, клишеизирани ономотопеизми, а такође је потцртана и полисемичност употребљених ономотопејских израза. Када је у питању фонолошка адаптација, у корпусу је најпре на снази трансфонемизација и то пре свега делимична, а затим и транслитерација и транскрипција. Кинестетички динамизам и фонестезија при изговору се најчешће постижу умножавањем графема, односно гласова у оба језика, упућујући на закључак да постоји велики формално-семантички степен корелације између одговарајућих ономотопеизама.

Кључне речи: ономотопеја, фонестезија, транслатологија, енглеско-српски, проза за децу

1. Увод

Будући да се у домену студија преводилаштва пажња превасходно усмерава на адекватно преношење семантичког садржаја, посебан проблем представљају наизглед непреводиви културни концепти и специфичне графичко-аудитивне конструкције. Дата проблематика је посебно присутна у сферама преводјења поезије и књижевним жанровима са израженим графостилемским одликама. Такође, у овом се контексту може манифестовати и у нешто слабије истраженим подручјима језичког стваралаштва, попут дечије литературе, која врло често обилује гласовно и асоцијативно сугестивним елементима.

Како је добро је познато да се звучним симболизмом и ономотопејом претискује арбитрарност језичког знака, у светлу претходно реченог чини се занимљивим истражити који се механизми, уз незаобилазан пренос значењске компоненте, реализују код преводјења звучних експресивних структура на енглеско-српском језичком пару. При анализи се концентришемо превасходно на ономотопејске екскламативе, односно узвичне конструкције које свој језички садржај преносе путем поистовећивања гласовне компоненте анализираних структура са изворном звучном информацијом коју говорници енглеског или српског језика примају из физичке реалности. Имајући у виду да поменуте структуре најчешће имају потенцијал да изразе читаву пропозицију, могу се посматрати као веома језгровита језичка средства, што их додатно чини интересантнијим

1 danica.tisma@filum.kg.ac.rs

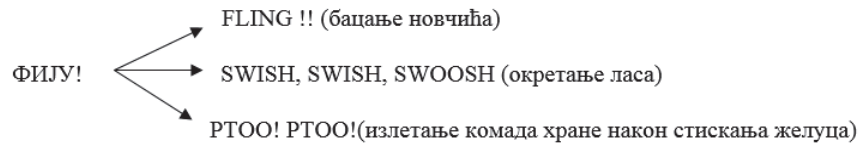
2 karavesovic@filum.kg.ac.rs

за разматрање. Иако се арбитарна природа везе између језичког знака и ентитета на који тај знак упућује тешко може у потпуности оспорити, новија истраживања показују да број лексичких јединица које представљају формални одраз перцептивне или афективне садржајне компоненте није занемарљив. Такође, потврда о постојању повезаности звучног и концептуалног садржаја потврђена је не само у домену уобичајених лингвистичких разматрања, већ и у оквирима неуролошких емпиријских истраживања (в. Арјани и др. 2019), наводећи на закључак да звучна структура појединих језичких знакова може утицати на успешнију интерпретацију перципираног израза.

Имајући наведено у виду, намера нам је да испитамо тенденције које се јављају у превођењу уочених иконичних структура – језичких израза код којих се звучна репрезентација перципира као основ за семантичку интерпретацију. Такође, циљ истраживања јесте и установљавање карактера фонолошке адаптације инстанци фонестезије кроз утврђивање асоцијативних тенденција специфичних за ексцерпираних исказе у појединачним језицима. Другим речима, на фонолошком плану настојимо утврдити да ли постоји корелација између ономатопејских фонетских склопова из изворника и оних у преводу, док се у формално-структурном погледу разматрају преводилачке тенденције везане за тип, обличко устројство и афективно дејство ономатопеизама.

2. Ономатопеја и звучни симболизам

Иако се наизглед ради о лингвистички једноставној појави, у области проучавања звучног симболизма јављају се разноврсне класификације везане за разматрања односа звука и значења, уз извесна појмовна неслагања и недостатак прецизније спецификације. Термин *фонетски симболизам* синонимно се користи са терминима *фонестезија* и *фоносемантика*, мада би се и они могли посматрати као појмови које наткриљује свеобухватнији термин *звучни симболизам*, који представља опис и имитацију чулне перцепције – не само звука, већ и мириса, покрета, додира или чак и осећања. Он може бити иконички (попут идеофона) и неиконички (узвици) (Дингаменс 2015: 656). Термин идеофон користи се за било коју форму иконичности (Дингаменс 2018) и односи се на саму реч, док се фонестезијом сматра однос повезаности знака и означеног (Кристал 2007: 250). Идеофоне (иметике, експресиве), одн. речи или изразе носиоце звучног симболизма, обично карактерише једноставна морфологија, неуобичајени фонолошки елементи и одступање од фонотактичких и ортографских правила одређеног језика (Касас-Тост 2014: 40), који својом особеношћу преиспитују постојеће норме језика. Иако се неретко фонестезија и ономатопеја поистовећују са узвицима, поједини аутори сматрају да узвике треба засебно разматрати јер имају искључиво емотивну функцију (Поги 2009). Дати примери језичке игре своју оригиналност постижу и афективним маркерима попут продужетка трајања вокала и консонаната (што се ортографски постиже умножавањем графема), наизменичне употребе вокала и морфолошком редупликацијом (Тедлок 1999). Притом, ваља нагласити да и поред ограничене семантике, ономатопејски изрази (*ономатопеизми*) врло често јесу и полисемични, о чему сведоче и примери из корпуса (в. илустрацију 1 испод).

Илустрација 1: семантичка дивергенција при превози експреса који означава брз лет кроз ваздух

Иако сами по себи фонетски не морају бити реализовани у форми системских фонема појединачних језика, тј. могу се реализовати парајезичким средствима (атипичном интонацијом, одступањем од фонотактичких правила и сл.), фонестемама се сматра комбинација гласова која асоцира на одређено значење или осећај (Берген 2003).

Ономатопеја, као подражавање звукова из природе, односно звук који одговара значењу, најчешће се ограничавала само на опис звука, те такође представља само један део звучног симболизма. Према семантичким класификацијама, ономатопеја се традиционално дели на звуке које производе животиње (нпр. *ћи-ју-ћију*), неартикулисане звукове које производе људи (нпр. *мљац*), звукове који изражавају осећања или ставове (нпр. *бљак*), као и на звукове вештачког порекла (нпр. *пам пам*) (Валеро Гарсес 2008: 241-243). Доминантно се посматрала као маргинални изузетак Сосириновог општеважећег и панјезичног правила о арбитрарности језичког знака, али уједно и као делимично иконична. Сходно томе, структуралистички оријентисана лингвистика малтене у потпуности одбацује важност утицаја звучног симболизма уопште узев,³ иако су бројне студије показале да се јавља у многим језицима (Најгард и др. 2009), те да су истраживања датог феномена важна, како је већ поменуто, не само за лингвистику, већ и за друге дисциплине, попут нпр. психологије (Спенс 2011), антропологије (Екерт 2012) или чак студија маркетинга (Лаури, Шрам 2007). Литература свакако потврђује да су поједини језици „склонији” звучном симболизму, попут јапанског, корејског и других југоисточних азијских језика, неких афричких и аустралијских домородачких језика, финског, естонског и баскијског, али и да се у аналитичким језицима налази више примера фонестезије у односу на синтетичке услед једноставније морфологије и флексије, те лакше конверзије из једне у другу врсту речи (Њумарк 1996: 54). У том смислу, а узимајући у обзир њихов типолошки карактер, могло би се претпоставити да су примери фонестезије учесталији у енглеском него у српском језику, што услед ограниченог обима нашег рада, остаје као предмет разматрања за будућа, шира разматрања предметне тематике.

3. Методологија истраживања и структура корпуса

Са великом сигурношћу се може рећи да су код ономатопеизама фонетско-фонолошки и структурно-семантички аспекти у уској вези, па би сходно томе при њиховим преводним разматрањима требало укључити како гласовни, за наше истраживање примарни, тако и формално-структурни, за нас секундарни аналитички домен. Анализа је спроведена на два плана: први, примарни план подразумева фонолошке аспекте анализираних ономатопејских јединица, док други, секундарни план укључује структурно-асоцијативне елементе који се могу

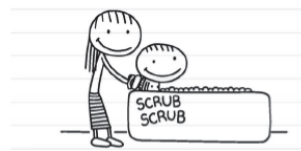
³ Ипак, има и знаменитих лингвиста структуралистичке оријентације који нису сагласни са поставком о апсолутној арбитрарности језичког знака, као нпр. Роман Јакобсон (в. Јакобсон 1965).

препознати у превођењу. Иако се за асоцијативни план може ставити примедба да ваљани лингвистички опис не треба почивати на субјективним критеријумима које асоцијативност подразумева (нпр. величина, број, дебљина и необичност графема), овде се спој ова два аналитичка плана пре свега рефлектује кроз саму природу анализираних појава. Дате појаве услед високог степена иконичности (тј. суштинске везе између језичког знака и његове репрезентације) имају изразито редукована структурна обележја, а то комуникативно надокнађују асоцијативним компонентама. Такође, имајући у виду да циљна група којој анализирани текстови намењени примарно укључује најмлађу популацију, углавном ону која још увек не зна да чита па јој се текстуални садржај посредно преноси усменим путем и често уз дозу читалачке драматизације, свакако није занемарљив удео перцептивно-сугестивног представљања текстуалног садржаја, којим се поред садржајног преноси и синестезијски комуникациони ефекат.

Истраживање је засновано на једносмерној контрастивној анализи корпусне грађе која се састоји од 3 романа и 7 збирки прича за децу, за узраст до два-наест година.⁴ Ономатопеизми су преузети из књига на српском језику, а потом упоређивани са аналогним структурама из изворника на енглеском језику. У графичком смислу, у екстрахованој грађи ономатопеизми се јављају као разноврсне графемске репрезентације, како у погледу величине, дебљине и положаја графема (нпр. искошена слова, полукружни распоред слова, и сл.) тако и у типографском одабиру појединачних словних знакова. Издвојена су 133 контекстуализована примера употребе ономатопеје реализованих као екскламативне конструкције. Велики број примера поседује визуелне илустрације које прате наратив у служби пропратног аудитивног садржаја, што се може уочити на илустрацијама 2 и 3:

Извор: Кини, Џеф. (2020). *Дневник веома дружељубивог клинца*. Бележница Ролџи Џеферсона. (превод: Јелисавета Ђурић). Београд: Дерета.

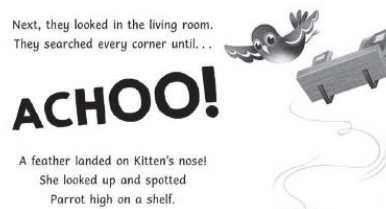

Извор: Kinney, Jeff. (2020). *Diary of an Awesome friendly Kid*. Rowley Jefferson's Journal. New York: Amulet Books.

Илустрација 2: Визуелни контексти ономатопеје покрета

Извор: Кемплинг, Хана, Едварда, Дејзи, Мос, Стефани, Моват, Клер, Лонги, Катја. (2020). *Приче о кућним љубимцима* (превод: Аника Динчић). Београд: Мала лагуна. стр. 9

Извор: Campling, Hannah, Edwards, Daisy, Moss, Stephanie, Mowat, Claire, Longhi, Katya. (2020). *Pet Stories*. Northamptonshire: Igloo Books Ltd. p. 9

Илустрација 3: Визуелни контексти ономатопеје кијања

⁴ Целокупан узорак са примерима коришћеним за наше истраживање доступан је на линку: https://osf.io/cm65v/?view_only=950e274e05dc407581c4b70cec44fe1f.

Идентификација и класификација забележених ономатопеизама обављена је како на прагматичким, тако и на формално-семантичким основама, уз извесна ограничења будући да анализиране појаве по правилу не ступају у структурне односе са осталим конституентима унутар реченице. Типични представници ономатопеизама су узвици, те смо се у нашем истраживању ограничили на поменуте изразе посматрајући их као најилустративније експоненте звучно мотивисаних значењских конструкција. Извршена је двојака класификација, према употребном типу и према структурном типу реализације ономатопеизама.

Према употребном типу, примере из корпуса смо поделили на *примарне* (везане за основну екскламативну употребу, тј. они који по правилу нису при изведени из општег лексичког фонда па сами по себи представљају примере лексикализације – као што су енгл. *bang* : срп. *бам*; енгл. *stomp, stomp* : срп. *шруи, шруи*; енгл. *psst* : срп. *шс-шс* и сл.) и *секундарне* (оне који су изведени, уз одређене модификације, из других врста речи, а који се по правилу у реченицама не класификују као узвици – нпр. енгл. *cough, cough* : срп. *кашљуи, кашљуи*; енгл. *scrub, scrub* : срп. *шрљ, шрљ*; енгл. *chew, chew* : срп. *жвак* и сл.). Када се ради о структурним реализацијама, издвојили смо ономатопеизме који се јављају у виду појединачних лексема, затим оне које су производ редупликације и оне које се могу окарактерисати као примери реитерације. Под *редупликацијом* сматрамо појаву морфо-фонолошког удвајања језичких јединица (морфолошких основа или слогова) у истоветном или донекле измењеном виду, а која упућује на појединачну реализацију садржаја на који се односи и посматра се као значењско-ортографска целина (нпр. *Clip-clop!* ≠ *Clip! Clop!*) С друге стране, код *реитерације* се реализују вишеструке инстанце истоветног догађаја, те се лексички и ортографски алтернативно могу приказати као оделите вишекратне реализације истог догађаја (нпр. *Bang, bang, bang!* ≈ *Bang! Bang! Bang!*).

4. Резултати и дискусија

4.1 Формално-структурни аспекти анализираних преводних структура

Претходне студије превода ономатопеје истичу да се оне у категоријалном погледу из изворника у циљни језик начелно преносе придевима, прилозима, глаголима, експликативним парафразама, ономатопејом или изостављањем (Фликс 2002), односно именицом, комбинацијом или понављањем речи, и идиомима (Иноуз 2008). Масиола (2016: 304) сагледава превођење екскламатива, као главних експонената ономатопеје, унутар циркуларног преводног континуума који се креће од нулте адаптације, која се односи превасходно на језички универзалне звуке (нпр. енгл. *Ah!* : срп. *А!*), ка потпуној адаптацији, у случајевима језичко и културно особених конструкција (нпр. енгл. *Woof!* : срп. *Ав-ав!*), па поново до нулте адаптације – овога пута у случајевима потпуног пресликавања изворног екскламативног облика (нпр. енгл. *Wow!* : срп. превод *Wow!*) Имајући у виду да су у анализираном корпусу забележени експоненти ономатопеистични екскламативи, може се очекивати да се док се као преводне стратегије издвајају трансфонемизација, транслитерација, транскрипција, махом код примарних ономатопеизама, док је за секундарне ономатопеизме карактеристична примена калкирања у ширем смислу, одн. неодомаћеног буквалног превода целе или дела садржајне речи од које је секундарни ономатопеизам изведен (према одређењу који за наведене поступке наводи Хлебец 2009).

Квантитативно посматрано, уочено је да се далеко највећи број ономатопеизама реализује у виду појединачних лексема (у енглеском делу корпуса 89 (66,92%) примера, а у српском 94 (70,67%)). Редупликацијске структуре се у енглеском језику јављају у 10 случајева (7,51%), а у српском у 8 случајева (6,1%), а реитерација је идентификована код 34 случаја (25,56%) у енглеском, односно 27 случајева у српском (20,3%). Према основном употребном критеријуму у енглеском делу корпуса забележено је 111 примера (83,45%) примарних ономатопеизама, док се као секундарни јавља број од 22 примера (16,55%), док у српском делу корпуса већина такође потпада под примарне ономатопеизме – 105 примера (78,95%), а као секундарне идентификовали смо 28 примера (21,05%). Оно што се може приметити јесте да велики број примарних ономатопеизама у оба језика представља примере клишеизираних, конвенционалних облика, док се код секундарних ономатопеизама уочава да углавном представљају околионализме, одн. творенице сачињене само за дату прилику, а како би једнократно и живописно илустровале неку звучну или динамичну ситуацију (понекад у комбинацији са паралингвистичким елементима, као у примеру енг. *SHRIEEEEEEEEK!!!!* : срп. *Врииииииииииииииииииииии!!!!*).

У случајевима када се умножавањем графема упућује на дуративност, број примера код којих је умножавање забележено како у изворнику тако и у одговарајућем преводном решењу износи 33, док број преводних парова где је умножавање забележено само у једном језику, али не и у другом, јесте 2 за енглески језик, односно 11 за српски језик. Овај податак сугерише на закључак да преводиоци прибегавају коришћењу исте преводне стратегије умножавања графема да истакну дужину ономатопеизама, али и да постоји тенденција да се у српским варијантама умножавање спроводи чешће, чак и када се не може установити графичка мотивација увидом у изворник.

5.2 Фонолошки аспекти адаптације анализираних структура

Када је у питању фонетски симболизам, обично се речи са вокалима предњег реда перципирају као лакши или мањи, и генерално се асоцирају са позитивним осећањима у односу на речи са вокалима задњег реда (Клинк 2000). Слично је тврдио још Сапир (1929) у једном од првих радова на тему фонетског симболизма, примерима *mil* за мали и *mal* за већи предмет. Такође, сматра се да глас *r* указује на вибрацију (Кераф 1997: 125), док се фрикативи доживљавају позитивније од плозива, нарочито веларних. У оквиру транслатолошких разматрања на преводном пару енглеског и српског језика, фонолошка адаптација англицизама најчешће се врши адаптацијом изворног израза (тј. прилагођавањем ортографским или изговорним узусима језика примаоца – в. Филиповић 1990, Хлебевц 2009), и то:

- а) делимичном *трансфонемизацијом*, одн. адаптацијом условљеном фонолошким системима двају језика,
- б) *транслитерацијом*, адаптацијом заснованом на ортографским системима двају језика, или
- в) *транскрипцијом*, која се фокусира на изворни изговор.

Када је у питању фонолошка адаптација ономатопеја из енглеског на српски језик, у нашем корпусу најчешће наилазимо на примере *трансфонемизације*, и то, делимичне. Углавном се ради о примерима животињских звукова и неким врстама кретања или покрета.

- (1) Baa-baa! (Moss 2021: 26)
Бее-бее! (Мос 2021: 26) (јагње се оглашава)

- (2) SQUAWK (Pastis 2012: 146)
СКВАК (Пастис 2018: 146) (тукан кваче у кади)

У наредном примеру видимо комбинацију лабиоденталног сонанта на почетку (у српском звучног, у енглеском безвучног, уз комбинацију билабијалног апроксиманта) и фрикатива на крају речи, као и вишеструко умножавање вокала у српском чиме се постиже утисак распршивања шљокица и њихов нежни пад кроз ваздух.

- (3) Fwoosh (Kinney 2021: 6)
Вуууш (Кини 2021: 6) (звук пуцања шљокица из пиштоља)

Билабијални пловив у комбинацији са вибрантом у наредном примеру указује на брујање великог возила и вибрацију која се том приликом ствара.

- (4) BRUM! BRUM! (Campling и др.: 39)
Брррм-бррм! (Кемплинг и др.: 39) (звук претицања огромног аутобуса)

Слично је и у наредном примеру, опет се ради о вибрацији, али је овога пута у фокус стављен континуитет покрета и рад машине.

- (5) Wwhirrrrrrr! (Stabler 2016: 63)
Вррррр (Стејблер 2021: 100) (звук штампања стрипова)

До *шранслишерације* најчешће долази у несвакидашњим примерима ономотопеја, када у српском није препознат постојећи адекватни еквивалент:

- (6) bleep blorp blip (Kinney 2021: 73)
блиип блорп блип (Кини 2021: 73) (звук из гејм-бој играчке конзоле)

- (7) ZAP! BOOM! PING! (Kinney 2020: 178)
ЗАП! БУМ! ПИНГ! (Кини 2020: 177) (звук клепетања паука и борба)

Употреба звучног фрикатива и отвореног вокала може указати на зујање и величину оружја, а финални пловив на потенцијални прасак.

- (8) Zap! (Kinney 2020: 110)
Зап! (Кини 2020: 110) (звук ослобађања ласерског зрака)

Комбинација дифтонга и веларног назала, и кретање форманата одоздо на горе, могу подсетити управо на скок какав би паук направио – не сасвим нагли и са одређеном амплитудом.

- (9) Boing! (Blabey 2016: 52)
Боинг! (Блејби 2020: 52) (звук скока паука)

Комбинација два безвучна веларна пловива на почетку и на крају речи звуком подсећа на притисак прекидача и пуцање које се том приликом чује.

- (10) CLICK ((Pastis 2012: 179)
КЛИК (Пастис 2018: 179) (звук притискања прекидача)

Слично томе, нешто је мање праскаво хватање лоптице, па примећујемо два билабијална безвучна плозива на почетку и на крају речи и ликвидни апроксимант који на неки начин умекшава изговор гушећи прасак плозива.

- (11) PLOP (Pastis 2012: 251)
ПЛОП (Пастис 2018: 251) (звук хватање бејзбол лоптице)

У корпусу је приметна и комбинација транслитерације и других стратегија.

- (12) RRAR RRAR RUMMAGE (Pearson 2010: not paginated)
PPAP PAPP BPT BPT (Пирсон 2021: без нумерације страна) (звук чудовишта које излази из застора)

Примера транслитерације има и у уобичајеним ономатопејама које опонашају звуке електричних уређаја и то уз помоћ ротичког вибранта који својом акустиком и сам подсећа на вибрирање. Наредни примери интересантни су због броја пренетих графема, у једном случају мањег, а у другом случају већег. Занимљиво је питање броја пренетих сугласника јер указују на то колико је заправо потребно удвајања да би се у једном или другом језику постигао жељени ефекат и иконичност. Питање је да ли је број удвојених сугласника случајни или намерни избор преводиоца, али је свакако информација значајна будући да већи број вибраната потенцијално указује на дуже трајање и понављање вибрације.

- (13) rrrrrr (Kinney 2021: 37)
rrrrr (Кини 2021: 37) (звук косилице за траву)

- (14) RRRRR (Kinney 2021: 82)
PPPPPP (Кини 2021: 82) (звук електричног уређаја, вибрирање)

У примерима *транскрипције* налазимо како очекиване, тако и необичне примере. Под очекиване бисмо убројили примере ономатопеја које опонашају звук животиња или инсеката.

- (15) BZZZZ (Kinney 2020: 28)
БЗЗЗЗЗ (Кини 2020: 28) (звук напада пчела)

У необичне примере бисмо убројили ономатопеје кретања по одређеној површини која се различито транскрибује у зависности од тога ко хода, па тако имамо мање понављања у случају лаганог кретања мрава и више понављања у случају тешких корака.

- (16) KSSH KSSH KSSH (Pastis 2012: 201)
КШШШ КШШШ КШШШ (Пастис 2018: 201) (мрав хода)

- (17) KSSH KSSH KSSH KSSH KSSH (Pastis 2012: 218)
КШШШ КШШШ КШШШ КШШШ КШШШ (Пастис 2018: 218) (звук тешких корака по шљунку)

Међутим, поново је интересантно преношење симболизма умножавањем графема, односно гласова, који се понекад у потпуности поклапа са бројем слова

у тексту изворнику, а некад је промењен. Тако у корпусу на наилазимо на звуке животиња као кратке ономатопеје у случају питања,

(18) Meow? (Blabey 2015: 75)

Мјау? (Блејби 2020: 75)

(звук оглашавања мачке)

али и примере вишеструког удвајања вокала када се наглашава реакција мачке у случају повреде. Опет се чини интересантним погледати број пренетих слова из енглеског у српски, те можемо закључити да се звучним симболизмом може пренети и говорни чин, односно комуникативна функција реченице.

(19) MEEEEEEOW! (Blabey 2015, pp. 88, 89)

МЈАУУУУУ! (Блејби 2020: 88, 89)

(мачка се расцепила)

5, Закључак

На основу спроведеног истраживања, може се закључити да се преводиоци у обрађеном корпусу доминантно опредељују за изворне изразе везане за циљни језик, а који су употребно еквивалентни у складу са контекстуалним информацијама.

У фонолошком погледу, преводни еквиваленти се адаптирају првенствено у складу са важећим фонолошким устројством српског језика, док се кинестетички динамизам врло често постиже умножавањем гласова/графема, а визуелно-аудитивна форма преводних ономатопеизама, уколико је то могуће, усклађује са изворником. Код случајева где изворни израз није употребљен као преводилачко решење, најчешће се прибегава трансфонемизацији, потом транслитерацији, а на послетку и транскрипцији, док се код секундарних ономатопеизама прибегава семантичком преводу у виду калкираних околионализација.

Према употребном критеријуму може се приметити да изразито доминирају примарни, клишеизирани ономатопеизми, док се секундарни ономатопеизми јављају у мањој мери, и то по правилу у случајевима где је звучни симболизам у другом плану. У творбеном погледу могу се приметити слични обрасци у оба језика, где се истичу редупликација и сведеност у погледу дужине употребљених ономатопеизама.

У оквирима семантичких разматрања, такође је приметна полисемичност реализованих ономатопеизама, како у енглеском тако и у српском делу корпуса, док су забележени и случајеви упућивања на ситуациони садржај без конкретних аудитивних сигнала.

Резултати истраживања указују на укупну преводилачку тенденцију да се аналогне звучно сугестивне језичке појаве из двају анализираних језика реализују сличним језичким средствима. Имајући за циљ постизање сличног комуникативног ефекта међу најмлађом публиком, која је усмеренија и пријемчивија ка садржају који обилује звучним симболизмом, може се утврдити да постоји знатна формално-значењска корелација између изворних и преводних јединица, и у домену устаљених обличких конструкција, као и у сфери нових твореница.

Основни извори

Романи:

- Кини, Џеф 2021. *Дневник шоњавка – Куќа за рушење*. (превод: Јелисавета Ђурић). Београд: Дерета.
- Kinney, Jeff 2021. *Diary of a Wimpy Kid - Wrecking Ball*. New York: Amulet Books.
- Кини, Џеф 2020. *Дневник веома дружељубивој клинца. Бележница Ролија Џеферсона*. (превод: Јелисавета Ђурић). Београд: Дерета.
- Kinney, Jeff 2020. *Diary of an Awesome friendly Kid. Rowley Jefferson's Journal*. New York: Amulet Books.
- О, Ан 2019. *Нинџа клинац*. (превод: Иван Влајић). Београд: Публик Практикум.
- Do, Anh 2018. *Ninja Kid I*. Gosford: Scholastic Australia.

Збирке прича:

- Мос, Стефани 2020. *Приче за лаку ноћ* (превод: Аника Динчић). Београд. Мала лагуна.
- Moss, Stephanie. (2020) *Bedtime Stories*. Northamptonshire: Igloo Books Ltd.
- Мос, Стефани 2021. *Приче о домаћим животињама* (превод: Аника Динчић). Београд. Мала лагуна.
- Moss, Stephanie 2021. *Farm Stories*. Northamptonshire: Igloo Books Ltd.
- Кемплинг, Хана, Едвардз, Дејзи, Мос, Стефани, Моват, Клер, Лонги, Катја 2020. *Приче о кућним љубимцима* (превод: Аника Динчић). Београд. Мала лагуна.
- Campling, Hannah, Edwards, Daisy, Moss, Stephanie, Mowat, Claire, Longhi, Katya 2020. *Pet Stories*. Northamptonshire: Igloo Books Ltd.
- Стејблер, Дејвид 2021. *Уметници као деца*. (превод: Стефан Алидини). Београд: Вулкан издаваштво, суиздавач: Нови Сад: Ружно паче.
- Stabler, David 2016. *Kid Artists*. Philadelphia: Quirk Productions.
- Блејби, Арон 2020. *Лоши момци, епизода* (превод: Дијана Радиновић). Београд. Лагуна.
- Blabey, Aaron 2015. *The Bad Guys*. USA: Scholastic.
- Пирсон, Лук 2021. *Хилдаи трол*. (превод: Зоран Пеневски). Београд: Лагуна.
- Pearson, Luke 2010. *Hilda and the Troll*. UK: NobrowLtd.
- Пастис, Стефан 2018. *Тими промашај. Поново се срећемо*. (превод: Иван Влајић). Београд: Публик Практикум.
- Pastis, Stephan 2012. *Timmy Failure. We Meet Again*. London: Walker Books ltd.

Литература

- Арјани и др 2019: Aryani, A, Hsu, C-T, Jacobs, AM. Affective iconic words benefit from additional sound–meaning integration in the left amygdala. *Human Brain Mapping*. 40: 5289–5300. <https://doi.org/10.1002/hbm.24772>.
- Берген 2003: Bergen, B. K. The psychological reality of phonaesthemes. *Language* 80. 290–311.

- Валеро Гарсес 2008: Valero Garcés, C. "Onomatopoeia and Unarticulated Language in the Translation of Comic Books. The Case of Comics in Spanish". In: *Translating Comics*, ed. by Federico Zanettin, 237–249. Manchester: St Jerome.
- Вокер и др. 2010: Walker, P., Bremner, J.G., Mason, U., Spring, J., Mattock, K., Slater, A., Johnson, S.P. Preverbal infants' sensitivity to synaesthetic cross-modality correspondences. *Psychological Science*, 21, 21–25. DOI: 10.1177/0956797609354734.
- Дингаменс 2012: Dingemanse, M. Advances in the cross-linguistic study of ideophones. *Language and Linguistics Compass*, 6/10. 654–672.
- Дингаменс 2018: Dingemanse, M. Redrawing the margins of language: Lessons from research on ideophones. *Glossa: a journal of general linguistics* 3(1): 4. 1–30. DOI: <https://doi.org/10.5334/gjgl.444>.
- Екерт 2012: Eckert, P. Three Waves of Variation Study: The Emergence of Meaning in the Study of Sociolinguistic Variation. *Annual Review of Anthropology* 41: 87–100. DOI: 10.1146/annurev-anthro-092611-145828.
- Имаи, Кита 2014: Imai, M., Kita, S. The sound symbolism bootstrapping hypothesis for language acquisition and language evolution. *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 369, 20130298.
- Иноуз 2008: Inose, H. Translating Japanese onomatopoeia and mimetic words. In A. Pym & A. Perekrstenko (Eds.), *Translation research projects 1* (pp. 97–116). Tarragona: Intercultural Studies Group. Retrieved from <http://isg.urv.es/library/papers/InoseOnomatopoeia.pdf>
- Јакобсон 1965: Jakobson, R. Quest for the Essence of Language, *Diogenes*, 13, pp. 21–37. DOI:10.1177/039219216501305103.
- Касас-Тост 2014: Casas-Tost, H. Translating onomatopoeia from Chinese into Spanish: A corpus-based analysis. *Perspectives*, 22(1), 39–55. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2012.712144>.
- Кераф 1997: Keraf, G. *Lingustik Bandingan Tipologis*. Jakarta: Gramedia.
- Клинк 2000: Klink, R. Creating brand names with meaning: The use of sound symbolism. *Marketing Letters*, 11 (1), 5–20.
- Кристал 2007: Crystal, D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*, 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ленг 2019: Laing, C. E. Phonological Motivation for the Acquisition of Onomatopoeia: An Analysis of Early Words, *Language Learning and Development*, 15:2, 177–197, DOI: 10.1080/15475441.2019.1577138.
- Лаури, Шрам 2007: Lowrey, T. M., Shrum, L. J. Phonetic symbolism and brand name preference. *Journal of Consumer Research*, 34, 406–414.
- Масиола 2016: Masiola, R. Interjectional issues in translation: A cross-cultural thematized approach, *Babel*, 62/2, p. 300–327
- Најгард и др. 2009: Nygaard, L. C., Cook, A. E., Namy, L. L. Sound-to-meaning correspondences facilitate word learning. *Cognition*, 112, 181–186.
- Њумарк 1996: Newmark, P. "Looking at English Word in Translation." In: *Words, Words, Words: The Translator and The Language Learner*, ed. Gunilla Anderman and Margaret Rogers, 56–62. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Поги 2009: Poggi, I. The Language of Interjections. In *Multimodal Signals: Cognitive and Algorithmic Issues. Vietri Sul Mare: International School Vietri Sul Mare*.
- Прћић 2005: Prčić, T. *Engleski u srpskom*. Novi Sad: Zmaj.
- Сапир 1929: Sapir, B.Y.E. A study in phonetic symbolism. *Journal of Experimental Psychology*, 12, 225–239.

- Спенс 2011: Spence, C. Crossmodal Correspondences: A Tutorial Review. *Attention, Perception, & Psychophysics* 73 (4): 971–995. DOI: 10.3758/s13414-010-0073-7.
- Тедлок 1999: Tedlock, D. Ideophone. *Journal of Linguistic Anthropology*, 9.118–120. DOI: 10.1525/jlin.1999.9.1-2.118.
- Филиповић 1990: Filipović, R. *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo, razvoj, značenje*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Фликс 2002: Flyxe, M. Translation of Japanese onomatopoeia into Swedish with focus on lexicalization. *Africa & Asia*, 2, 54–73.
- Хинтон и др. 1994: Hinton, J. Nichols, J. J. Ohala (Eds.), *Sound symbolism*. New York: Cambridge University Press.
- Хлебџ 2009: Hlebec, B. *Prevodilačke tehnike i postupci*. Beograd: EBG, d.o.o. Beograd.

ONOMATOPEIA AND SOUND SYMBOLISM IN THE TRANSLATIONS OF CHILDREN'S NOVELS AND SHORT FICTION

Summary

The paper analyses the phonological adaptation of phonaesthesia and investigates strategies for translating onomatopoeia in translations of novels and short prose for children under the age of twelve. Based on the analysis of a corpus composed of 133 contextualized examples, we classified onomatopoeias according to the usage criterion into primary and secondary ones, and according to the structural composition into short individual lexemes, reduplications and reiteration. The corpus is dominated by primary, clichéd onomatopoeias, while the polysemy of the onomatopoeic expressions used is also emphasized. When it comes to phonological adaptation, transphonemization is predominant in the corpus, especially partial transphonemization, followed by transliteration and transcription. Kinaesthetic dynamism and phonaesthesia in pronunciation are most often achieved by multiplying graphemes, i.e. phones.

Key words: onomatopoeia, phonaesthesia, translation studies, English and Serbian, children's fiction

Danica M. Jerotijević Tišma
Dejan M. Karavesović